

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nina Morenčič

Sodelovanje civilnih in vojaških struktur ob naravnih nesrečah

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Nina Morenčič

Mentor: red. prof. dr. Marjan Malešič

Sodelovanje civilnih in vojaških struktur ob naravnih nesrečah

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

ZAHVALA

Zahvaljujem se vsem strokovnim delavcem s področja civilne zaščite, ki so se prijazno odzvali moji želji in mi z intervjuji pomagali zbrati informacije, mnenja in dejstva z zvezi s temo diplomske naloge – sodelovanje civilnih in vojaških struktur ob naravnih nesrečah. Zahvaljujem se gospodu Davorju Gašperčiču, Samu Kosmaču, Danijelu Krivcu ter Bogdanu Zorattiju.

SODELOVANJE CIVILNIH IN VOJAŠKIH STRUKTUR OB NARAVNIH NESREČAH

Nesreče naravnega izvora s seboj prinesejo grožnjo varnosti za prizadeto družbo, vanjo vnesejo razpad nekaterih vrednot, na katere se družba zanaša v svojem obstoju, s čimer se različni sistemi kriznega upravljanja in vodenja spopadejo z različno mero organiziranosti. Posledice teh nesreč so odvisne tudi od zaznavanja omenjene grožnje v družbi ter pripravljenosti in reakcije sil, ki se z njimi spopadejo. Med sile, ki so vključene v sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, spadajo tako civilne kot vojaške institucije. V diplomskem delu želim preučiti sodelovanje civilnih in vojaških struktur ob naravnih nesrečah v Republiki Sloveniji. Pri tem bom najprej obravnavala sam sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, vendar le toliko, kolikor je to nujno za razumevanje področja ter okolja delovanja Slovenske vojske v tem sistemu, večji poudarek bo na problemskem pristopu k preučevanju njene vpetosti v sistem. Opredelila bom nekaj ključnih problemov, ki se nanašajo na izvajanje nalog Slovenske vojske v sistemu zaščite, reševanja in pomoči. Kot posebno področje pa bom preučila odnos med pripadniki civilne zaščite ter slovenskimi vojaki na primerih naravnih nesreč, ki so prizadele Slovenijo med leti 1998–2008.

Ključne besede: Slovenska vojska, civilna zaščita, naravna nesreča, sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

COOPERATION BETWEEN CIVIL AND MILITARY STRUCTURES IN THE CASE OF NATURAL DISASTERS

Accidents occurring naturally bring with them a threat to the safety of the affected society, cause collapse of some of the values on which society relies in its existence, so the various systems of crisis management deal with a different rate structure. The consequences of these accidents are also related to the perception of threat to society, preparedness and reaction forces to deal with them. Among the forces that are involved in the system of protection against natural and other disasters, are both civil and military institutions. In the thesis I wish to examine participation of civil and military structures in cases of natural disasters in the Republic of Slovenia. In doing so, I will first consider the system of protection against natural and other disasters, but only to the extent necessary to understand the scope and operation of the Slovenian Armed Forces of the environment in this system, more emphasis will be on problem approach to the study of its incorporation into the system. I will define some key issues relating to the implementation of the tasks of the Slovenian Armed Forces in the system of protection, rescue and assistance. As a specific area, I will examine the relationship between civil protection officers and Slovenian troops in the event of natural disasters that hit Slovenia between the years 1998–2008.

Key words: Slovenian Armed Forces, civil protection, natural disaster, system of protection against natural and other disasters.

KAZALO

1 UVOD.....	8
2 METODOLOŠKI OKVIR.....	9
2.1 Cilji in pomen.....	9
2.2 Raziskovalno vprašanje.....	9
2.3 Metode proučevanja.....	9
2.4 Zgradba.....	10
3 TEORETIČNE OPREDELITVE.....	11
3.1 Naloge Slovenske vojske.....	11
3.2 Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.....	12
3.3 Sistem zaščite, reševanja in pomoči.....	12
3.3.1 Sile za zaščito reševanje in pomoč.....	13
3.4 Izhodišča za delovanje SV v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.....	13
4 VLOGA SLOVENSKE VOJSKE V SISTEMU VARSTVA PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI.....	15
4.1 Načrti delovanja.....	15
4.2 Omejitve SV pri izvajanju nalog zaščite in reševanja.....	16
4.3 Vodenje sil za zaščito, reševanje in pomoč ter poveljevanje pripadnikov Slovenske vojske.....	17
4.4 Pripravljenost sil SV za sodelovanje v nalogah zaščite, reševanja in pomoči.....	17
4.5 Usposobljenost in opremljenost.....	18
4.6 Primerjava interesa javnosti in civilnih strokovnjakov.....	19
5 SODELOVANJE CIVILNIH IN VOJAŠKIH STRUKTUR OB NARAVNIH NESREČAH MED OBDOBJEM 1998–2008.....	23
5.1 Potres v Posočju leta 1998.....	23
5.2 Poplave novembra leta 1999.....	24
5.3 Log pod Mangartom leta 2001.....	25
5.4 Požar v Selah na Krasu leta 2003.....	26
5.5 Potres v Posočju leta 2004.....	28
5.6 Poplave v Železnikih leta 2007.....	29
6 ZAKLJUČEK.....	32
7 LITERATURA.....	35

KAZALO TABEL IN GRAFOV

Tabela 3.1: Sodelovanje SV v nalogah zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah.....	11
Graf 4.1: Ali naj SV pomaga ob večji naravni nesreči?	21

SEZNAM KRATIC

9. BZO	bataljon zračne obrambe
11. BZV	bataljon za zveze Slovenske vojske
15. HEB	helikopterski bataljon Slovenske vojske
CZ	civilna zaščita
EMS	evropska makroseizmična lestvica
HIPOS	enote za hitro posredovanje
JRKBO	jedrska, radiološka, kemična in biološka obramba
ReŠCZ	Regijski štab civilne zaščite
RKBO	radiološka, kemična in biološka obramba
RS	Republika Slovenija
SV	Slovenska vojska
ŠCZ	štab civilne zaščite
URSZR	Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje
ZIR	zaščita in reševanje
ZRP	zaščita, reševanje in pomoč

1 UVOD

Naravne nesreče sodijo med najpogostejše dejavnike ogrožanja varnosti Republike Slovenije in njenih državljanov, zato zahtevajo načrtno in celovito varstvo. Pri njegovem izvajanju se morata upoštevati predvsem načelo o preventivi in pa načelo o deljeni odgovornosti oziroma sodelovanju pri ukrepanju. Na podlagi ocen ogroženosti, ocene stanja na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter glede na razpoložljive človeške in materialne vire se določajo tudi temeljni cilji, naloge in način njihovega uresničevanja, ki jih morajo upoštevati državni organi, organi lokalne skupnosti in drugi nosilci varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Intenzivnost in pogostnost nekaterih naravnih nesreč se povečuje kot posledica podnebnih sprememb. Povečujejo se okoljski viri ogrožanja, ki jih povzroča človek, kar vpliva na večjo možnost in pogostnost tako naravnih kot industrijskih nesreč, ki ogrožajo obstoj ne le lokalnih skupnosti, ampak posledice vedno pogosteje občuti celotna država.

Nosilec pri nalogah zaščite in reševanja na območju Republike Slovenije je Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje. Med izvajalce nalog zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah pa poleg civilnih organizacij in društev, enot civilne zaščite in policije, sodeluje tudi Slovenska vojska. Slovenska vojska ob naravnih in drugih nesrečah sodeluje v skladu z zakonom, s svojo organiziranostjo, usposobljenostjo in opremljenostjo kot podpora državnim organom in institucijam, ko obseg aktivnosti presega obstoječe civilne zmogljivosti.

Najpogostejše naravne nesreče v Sloveniji so potresi, zemeljski in snežni plazovi, usadi, podori, suša, pozeba, poplave in druge vremenske ujme. Slovenijo je med leti 1998–2008 prizadelo osem velikih naravnih nesreč: potres v Posočju spomladi leta 1998 in poleti 2004, rečne poplave jeseni leta 1998 in 2007, plaz pod Mangartom leta 2000 in požari na Primorskem ter suša po skoraj celotni državi poleti leta 2001. Naštetim naravnim nesrečam so slovenski mediji namenili veliko medijskega prostora. V vseh zgoraj navedenih naravnih ujmah pa je sodelovala pri zaščiti in reševanju tudi Slovenska vojska.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Cilji in pomen

Cilji preučevanja so naslednji:

- ugotoviti mesto in vlogo Slovenske vojske v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami,
- ugotoviti stopnjo skladnosti načrtovanega delovanja SV z načrti civilnih organizacij in kako zakonske omejitve vplivajo na sodelovanje SV v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami,
- ugotoviti stopnjo usposobljenosti ter opremljenosti SV za izvajanje nalog v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami,
- ugotoviti, kaj meni javnost in civilna stroka o sodelovanju SV v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami,
- na konkretnem področju ugotoviti, kakšen odnos imajo pripadniki SV in predstavniki civilne zaščite ob skupnem delovanju v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

2.2 Raziskovalno vprašanje

Raziskovalno vprašanje, ki si ga zastavljam v diplomskem delu, je, kakšen odnos imajo vojska kot organizacija in civilne organizacije v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Na podlagi naravnih nesreč v obdobju 1998–2008 me bo zanimalo, ali prihaja med njimi do napetosti zaradi različne organizacijske narave in kulture, nepoznavanja usposobljenosti in omejitev ene in druge strani ali zaradi odpora do skupnega dela. Preučila bom, ali civilne in vojaške strukture tekmujejo med seboj ali sodelujejo ali si v čem kljubujejo in ali prihaja med njimi do nesoglasij in zakaj.

2.3 Metode proučevanja

Pri analizi diplomskega dela bodo uporabljene naslednje delovne metode:

- **Teoretično raziskovalna metoda** bo uporabljena predvsem za zbiranje primarnih in sekundarnih virov ter informacij, dostopnih na internetu.
- **Deskriptivna metoda** opisovanja in ugotavljanja dejstev bo uporabljena za predstavitev sistemov, vključenih v analizo, ter za potrebe ugotavljanja in

opisovanja dejstev ter opis značilnosti delovanja SV v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

- **Primerjalna metoda** bo aplicirana za zaznavanje razlik mnenj med javnostjo in civilno stroko glede interesov po vključevanju SV v sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.
- **Empirično-raziskovalna metoda** intervjuja pa bo služila predvsem kot vir informacij o preučitvi odnosa med Slovensko vojsko in civilnimi organizacijami v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

2.4 Zgradba

Diplomsko delo bo sestavljeno iz sedmih poglavij, ki bodo med seboj povezana. Po uvodu in opredelitvi metodološkega okvirja diplomskega dela bo tretje poglavje posvečeno opredelitvi nalog SV, opisu sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, sistema ZRP ter navedbe izhodišča za delovanje SV v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Četrto poglavje bo namenjeno ugotavljanju stanja, ki pogojuje obseg in uspešnost delovanja SV pri izvajanju nalog ZRP, ter primerjavi pričakovanj javnosti in interesa civilne sfere družbe. V obširnejšem petem poglavju bom preučila sodelovanje med civilnimi in vojaškimi strukturami. Sledil bo odgovor na raziskovalno vprašanje in sklep.

3 TEORETIČNE OPREDELITVE

3.1 Naloge Slovenske vojske

Zakon o obrambi (ZObr) v 37. členu opredeljuje naslednja naloge SV:

- izvaja vojaško usposabljanje za oborožen boj in druge oblike vojaške obrambe;
- zagotavlja bojno pripravljenost;
- ob napadu na državo izvaja vojaško obrambo;
- ob naravnih in drugih nesrečah v skladu s svojo organizacijo in opremljenostjo sodeluje pri zaščiti in reševanju;
- izvršuje obveznosti, ki jih je država sprejela v mednarodnih organizacijah.

Pri tem je pomembno, da se naloge med seboj ne izključujejo, temveč se lahko časovno ujemajo oziroma se izvajajo hkrati. Hierarhija nalog ni vnaprej določena z namenom obrambe, temveč se določa s cilji slovenske varnostne in obrambne politike. Glede na aktualno varnostno okolje in potencialne grožnje se s tem omogoča postavljanje prioritet in pomembnosti posameznih nalog. Naloge neposredno določajo potreben obseg in zmogljivosti vojske (Ministrstvo za obrambo 2004, 28).

Med pomembne naloge spada tudi podpora državnim organom in institucijam ter podpora pri zagotavljanju varnosti in blaginje državljanov Slovenije, ki obsegata sodelovanje v ZRP ob naravnih ter drugih nesrečah (Furlan in drugi 2006, 25).

Tabela 3.1: Sodelovanje SV v nalogah zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah

GLAVNA NALOGA	IZPELJANA NALOGA
Sodelovanje v nalogah zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah	Sodelovanje pri zaščiti premoženja in prebivalcev ob naravnih in drugih nesrečah
	Sodelovanje pri gašenju požarov v naravi
	Sodelovanje pri odpravljanju posledic RKB-kontaminacije
	Sodelovanje pri evakuaciji in reševanju civilnega prebivalstva ob naravnih in drugih nesrečah

Vir: Ministrstvo za obrambo (2004, 31).

3.2 Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami

Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami je eden od treh podsistemov nacionalnovarnostne strukture Slovenije, ki je namenjen preprečevanju oziroma ZRP ljudem, varovanju okolja in premoženja ob naravnih in drugih nesrečah (Grizold 2005, 167). Ušeničnik (2002, 481) sistem varstva pred nesrečami opredeljuje kot načrtno, razumsko urejen skupek ciljev, nalog, načel, pravil, postopkov, človeških in materialnih virov, ki določajo varstvo pred nesrečami.

Splošni cilj varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je zmanjšati število naravnih in drugih nesreč in preprečiti oziroma ublažiti njihove posledice. Sestavni del tega cilja je tudi izboljšanje pripravljenosti, odzivnosti, racionalnosti in učinkovitosti ukrepanja ob posameznih vrstah nesreč (Ministrstvo za obrambo 2009, 8).

3.3 Sistem zaščite, reševanja in pomoči

Sistem ZRP je organiziran kot normativno, organizacijsko in funkcionalno samostojen in enoten sistem, ki deluje v miru in v vseh spremenjenih razmerah, tudi v izrednem in vojnem stanju. Vanj so vključene vse reševalne službe in druge namenske sile za ZRP. Anžič (1997, 126) navaja, da je bistvo sistema ZRP v kakovosti, specializaciji in profesionalizaciji.

Temeljni cilj ZRP je obvarovati ljudi, živali in druge dobrine ter okolje pred uničenjem in poškodbami ter ublažiti posledice nesreč.

Temeljni cilj se uresničuje s preventivno dejavnostjo, z vzpostavitvijo in vzdrževanjem pripravljenosti za ukrepanje, z opazovanjem in alarmiranjem, z zaščito, reševanjem in pomočjo ter z odpravljanjem posledic nesreč. /... / Zaščita, reševanje in pomoč ob nesrečah obsega gašenje in reševanje ob požarih in eksplozijah, reševanje iz ruševin in plazov, reševanje v gorah, v jamah, v rudnikih, na vodi in iz vode, reševanje ob neurjih, viharjih in drugih vremenskih ujmah, reševanje v prometnih nesrečah, prvo in nujno medicinsko ter veterinarsko pomoč, varstvo pred neeksplozivnimi ubojnimi sredstvi, izvajanje radiološke, kemične in biološke zaščite, poizvedovanje za žrtvami in

pogrešanimi, pomoč ogroženim, splošno humanitarno pomoč ter zagotavljanje osnovnih pogojev za življenje (Furlan in drugi 2006, 83).

3.3.1 Sile za zaščito reševanje in pomoč

Sile za ZRP so namenjene izvajanju ukrepov in nalog ZRP ob naravnih in drugih nesrečah, usposabljanju, vzdrževanju zaščitnih sredstev in reševalne opreme ter izvajanju drugih nalog pri vzdrževanju pripravljenosti. Grizold (1999, 82) navaja, da te naloge izvajajo predvsem državni organi, podjetja, zavodi in druge organizacije, ki se v svoji osnovni dejavnosti ukvarjajo z zaščito in reševanjem ali pa je njihova dejavnost kako drugače pomembna za ZIR. Lokalne skupnosti in država jih organizira glede na ogroženost njihovega območja, gospodarske družbe in zavodi pa tudi v skladu s tveganji v dejavnosti, ki ju opravljajo (Vlada RS 2002, 10).

Izvajalci nalog zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah so (Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, 72. čl.):

- enote ter službe društev ter drugih nevladnih organizacij;
- gospodarske družbe, zavodi ter druge organizacije;
- enote, službe in organi civilne zaščite;
- Policija;
- Slovenska vojska v skladu z zakonom.

Glede na zgornjo delitev lahko sile za ZRP glede na način vključevanja in sodelovanja državljanov delimo na prostovoljne, poklicne in dolžnostne. Posamezne enote in službe se lahko organizirajo v kombinaciji poklicnih in prostovoljnih članov. Vse so med seboj povezane v enoten sistem, ki omogoča enotno opravljanje in vodenje ter uporabo skupne telekomunikacijske in druge infrastrukture (URSZR, 2008).

3.4 Izhodišča za delovanje SV v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami

Nepredvidljivost in intenzivnost naravnih in drugih nesreč zahtevata vključevanje vseh razpoložljivih virov za zaščito in pomoč ter čimprejšnje odpravljanje posledic teh nesreč. Poplave, požari, plazovi in druge nesreče lahko narekujejo obsežno uporabo sil

in sredstev za odpravljanje posledic, zato je sodelovanje SV ob naravnih in drugih nesrečah nujno (URSZR, 2008). »SV sodeluje pri zaščiti, reševanju in pomoči v skladu s svojo organizacijo in opremljenostjo. Letalske, inženirske in določene druge enote ministrstvo, pristojno za obrambo, namensko opremlja in usposablja za izvajanje zaščite, reševanja in pomoči ob nesrečah« (Vlada RS 2002, 12).

Pri oblikovanju zakonskih, razvojnih, organizacijskih in drugih rešitev so kot eno temeljnih nalog SV uveljavili njeno sodelovanje pri ZRP ob naravnih nesrečah glede na njene zmogljivosti in organiziranost. Ta naloga je zapisana v resoluciji o zagotavljanju nacionalne varnosti države, v zakonu o obrambi, v zakonih, ki urejajo varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami pa tudi v srednjeročnem in dolgoročnem razvojnem programu obrambnega sistema. Vloga SV pri ZIR je upoštevana tudi v nacionalnem programu varovanja pred naravnimi in drugimi nesrečami (Kladnik 2006, 72).

Resorska organiziranost, kakršno poznamo v naši državi, omogoča precejšno usklajenost in sodelovanje SV v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. SV ima pripravljene načrte, tako imenovane *Ujme*, katerih temeljni cilj je kar najbolj učinkovito in racionalno vključevanje v opravljanje nalog ZRP. Nekatere naloge so načrtovane s sodelovanjem vojaških in civilnih struktur, kar je zelo racionalna rešitev. Najpomembnejše zmogljivosti so na področju inženirstva, vojaškega letalstva, RKBO in vojaškega zdravstva (Kladnik 2006, 72).

4 VLOGA SLOVENSKE VOJSKE V SISTEMU VARSTVA PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

4.1 Načrti delovanja

Pred letom 1999 v SV ni bilo sistematičnega izdelovanja načrtov delovanja ob naravnih in drugih nesrečah. Razlog je bil tudi v tem, da normativni akti SV izrecno ne nalagajo izdelave takšnih načrtov. To seveda ne pomeni, da SV do tega leta ni sodelovala v reševanju in pomoči. Vključevala se je na podlagi zahteve pristojnih organov in vsakokratne odločitve poveljujočih, odvisno od aktualne situacije. Leta 1999 je minister za obrambo izdal usmeritve Generalštaba SV, da izdela načrte za delovanje ob naravnih in drugih nesrečah, ki so opredeljeni kot del državnih načrtov (Metulj 2005, 14). Tako imenovane *Ujme* oziroma načrti delovanja SV pri zaščiti, reševanju in pomoči so izdelani na nivojih od Generalštaba SV pa do bataljonov in samostojnih enot na nivoju bataljona. V načrtih so opredeljeni postopki alarmiranja in poveljevanja, pri čemer je pomembno, da poveljniki sodelujočih enot delujejo v skladu z zahtevami poveljnika CZ ali vodje intervencije (Prezelj 2005, 326).

Izkušnje iz preteklih naravnih nesreč, kjer je vojska sodelovala v manjšem ali večjem številu, so pokazale, da ima SV zelo veliko načrtov o delovanju ob naravnih in drugih nesrečah, vendar z omejeno uporabnostjo. Zato podpolkovnik Robert Puš meni, da je treba vse pregledati in na novo preurediti načrte. Tako bo število načrtov manjše, vojska pa se bo lotila konkretnjših nalog (Kuntarič in Andrejek 2008, 86). Tudi tajnik prostovoljnega gasilskega društva Bovec, Davor Gašperčič, se strinja z zgoraj navedenim in meni, da je treba te dokumente nenehno dopolnjevati z novimi izkušnjami in znanji, ki se jih pridobi z izvajanjem nalog ZIR (Gašperčič 2010).

Svetovalec za zaščito in reševanje v Novi Gorici, Bogdan Zoratti, je poudaril, da je treba tako regijske, občinske kot vojaške načrte uskladiti z državnimi načrti. Ob velikih nesrečah, kjer vedno pogosteje s svojo opremo in pripadniki sodeluje tudi SV, se uporablja državne načrte. V teh načrtih dela mora biti točno zapisano, katere sile za ZRP se najprej pokliče na pomoč, kdo je vodja intervencije ter kdo so njemu podrejeni. Meni, da je treba državne načrte preurediti, in to nalogo naj opravijo izkušene osebe s področja zaščite in reševanje in ne uradne osebe, kot se je to dogajalo do sedaj. S tem,

ko bodo državni načrti bolj kakovostni, lahko pričakujemo, da se bodo izboljšali tudi načrti SV (Zoratti 2010).

Iz vsega povedanega sklepam, da vojaški in civilni načrti med seboj še niso usklajeni, posebej problematično pa je načrtovanje aktivnosti za tiste naravne in druge nesreče, za katere se državni načrti ne izdelujejo in je odgovornost za izdelavo na nižjih ravneh načrtovanja. SV je od leta 2003 aktivno vključena v procese ažuriranja državnih načrtov zaščite in reševanja, vendar bo potrebno še nekaj časa, da bodo načrti tudi dejansko obnovljeni in usklajeni. Kot pravi Samo Kosmač (2010), poveljnik CZ za severno Primorsko, pa so v zadnjem času načrti veliko bolj uporabni, kar kaže na to, da se nekaj spreminja na bolje.

4.2 Omejitve SV pri izvajanju nalog zaščite in reševanja

Na vrsto nalog, ki jih SV lahko izvaja v primeru naravnih ali drugih nesreč, obseg izvajanja teh nalog ter angažiranje sil in sredstev vplivajo tudi določene omejitve. Tako Zakon o obrambi v 37. členu in vojaška doktrina določata, da »o sodelovanju SV pri zaščiti, reševanju in pomoči odloča Vlada RS, v nujnih primerih pa minister na predlog poveljnika CZ RS oziroma načelnik Generalštaba SV po pooblastilu ministra« (Furlan in drugi 2006, 88).

V postopek zaščite in reševanja se SV vključi po predpisanem postopku. V vojnem stanju poveljnik brigade ali njej enake ali višje enote odloča o sodelovanju SV pri zaščiti in reševanju. SV opravlja naloge zaščite in reševanja le, če z drugimi sredstvi ni mogoče uspešno izvajati ZRP oziroma če ne opravlja obrambnih nalog (Vlada RS 2002, 13).

Ko sem povprašala civilne strokovnjake, kaj menijo o tem, da bi se SV sama vključila na prizorišče nesreče brez poziva poveljnika CZ, so vsi ostro odgovorili, da to po zakonu ni mogoče in da vojska sama nima te pristojnosti. Danijel Krivec (2010) meni, da je to tudi v realnem življenju bolj hipotetičen primer, razen v primeru nesreče v enoti SV ali na njihovih objektih. V vseh ostalih primerih pa je razvejanost CZ tista, ki zagotavlja, da so posegi koordinirani. Sklepam torej, da vojsko prosijo za pomoč le v

nujnih primerih, ko enote znotraj sistema CZ ne morejo zagotoviti zadostnih zmogljivosti v moštvi in opremi, še posebej pa v primeru potrebe po zračnem prevozu.

4.3 Vodenje sil za zaščito, reševanje in pomoč ter poveljevanje pripadnikov Slovenske vojske

SV sodeluje pri nalogah zaščite in reševanju v skladu s predpisi ter usmeritvami pristojnega poveljnika CZ oziroma vodje intervencije, ki ima pristojnosti za izdajo navodil za delovanje enot SV. Delovanje enot SV vodijo njihovi poveljniki (Vlada RS 2002, 13). Na strateški ravni Generalštab SV vzpostavlja povezave s Štabom CZ RS. Na operativni ravni se povezujejo Poveljniški center SV, Območni center kontrole letenja in Center za obveščanje RS. Na taktični ravni se vzpostavljajo povezave med poveljstvi enot, vojaškimi teritorialnimi poveljstvi in štabi civilne zaščite občin. S sodelovanjem v zaščiti, reševanju in pomoči SV ne prevzema odgovornosti na teh področjih, razen ko se naloge izvajajo na vojaških območjih in v primeru ogrožanja varnosti in zdravja pripadnikov SV (Furlan in drugi 2006, 88).

Namestnik poveljnika za goriško regijo, Bogdan Zoratti, v razgovoru navaja, da se glede na njegove pretekle izkušnje, SV ni rada podredila usmeritvam pristojnega poveljnika CZ, zato je prihajalo do odvečnega navzkrižja. Največkrat pa so sodelujoči, vojaški in civilni pripadniki, že stari znanci in dobri kolegi, zato se znajo med sabo pogoditi, da reševanje poteka brez odvečnih neprijetnosti tako z ene kot z druge strani (Zoratti 2010).

4.4 Pripravljenost sil SV za sodelovanje v nalogah zaščite, reševanja in pomoči

Enote sil SV so razporejene v tri kategorije pripravljenosti. Od teh kategorij je odvisen čas od sprejema ukaza do pripravljenosti za delovanje. Nekatere enote morajo biti zaradi nalog, ki jih opravljajo, v zelo visoki stopnji pripravljenosti, za nekatere enote pa se ne pričakuje, da bodo operativno delovale prej kot v enem letu. Višja odzivnost enot SV pride do izraza v praksi, predvsem ob naravnih nesrečah. Tako so na primer ob poplavih v Železnikih leta 2007 v zelo kratkem času zagotovili razpoložljivost več kot

1000 pripadnikov SV, ki so ob naravni nesreči pomagali civilnemu prebivalstvu (Geder 2008, 8).

To je enota za hitro posredovanje, imenovana HIPOS, ki je za takojšnjo akcijo pripravljena najpozneje v 72 urah, glede na razmere in vrsto ukrepanja pa veliko prej. Enoto v velikosti čete stalno zagotavlja 1. brigada SV, njene enote pa se v tej funkciji izmenjujejo. Od prejema ukaza za alarmiranje ima zagotovljeno 48-urno logistično samozadostnost. V realnih razmerah je prvič učinkovito posredovala leta 2007 ob poplavah v Železnikih. Nemudoma se je odzvala na poziv poveljnika civilne zaščite in se vključila v reševanje in zaščito civilnega prebivalstva in njihovega premoženja. Prava enota je prednostno namenjena posredovanju v Sloveniji, zagotavlja pa sile v pripravljenosti za hitro posredovanje ob naravnih nesrečah (Bric 2008, 16–17).

Ni pa nujno, da so le enote, ki so v najvišji kategoriji stopnje pripravljenosti, edine s sposobnostjo visoke odzivnosti. Z načrti imajo v silah SV opredeljeno odzivnost posameznih delov enot za naloge zaščite in reševanja. Tako lahko angažirajo vojaško teritorialno poveljstvo, inženirski bataljon, bataljon zvez, bataljon RKBO ali katero drugo enoto ali njen del, če je to potrebno zaradi naravne nesreče (Geder 2008, 8).

Posebej je treba poudariti, da visoka stopnja sodelovanja civilnih in vojaških struktur omogoča uporabo vojaških zmogljivosti, če je treba v zelo kratkem času. To je ena izmed prednosti, ki jo je treba ohraniti tudi v prihodnje in ki je druge države ne poznajo. Različne oblike sodelovanja SV pri izvajanju programov usposabljanja na področju zaščite in reševanja so najboljše poročilo za učinkovito izvajanje ZRP s skupnimi zmogljivostmi in silami tudi v prihodnje (Kladnik 2006, 72).

4.5 Usposobljenost in opremljenost

Dejstvo je, da imajo naloge ZRP vidno mesto v dokumentih načrtovanja in izvajanja usposabljanja v SV. Vsebin, ki bi že v nazivu bile vezane na izvajanje teh nalog, je sicer v načrtih usposabljanja malo, vendar pa je težko potegniti ločnico med vsebinami, ki se vežejo tudi na ukrepanje v primeru naravnih in drugih nesreč, in vsebinami, ki s tem niso povezane. Še posebej to velja za usposabljanje različnih specialnosti, predvsem na področju inženirstva, RKBO, letalstva in usposabljanja za delovanje v gorah, kjer gre za

tehnično zahtevna sredstva in oblike delovanja in kjer vsako dodatno pridobljeno znanje v uporabi sredstev in načinov delovanja pomeni tudi večjo sposobnost za izvajanje specialističnih nalog tudi na področju ZRP (Metul 2005, 28).

Po mnenju poveljnika CZ Bovec, Danijela Krivca (2010), izurjenost pripadnikov SV za delovanje v nalogah ZRP ni zadostna. Nesreče niso predvidljiva materija, zato so tudi potrebna znanja za posredovanje od primera do primera zelo različna. Glede splošnih veščin in pripravljenosti pa so izurjeni v zadostni meri, vendar je stalno izpopolnjevanje programov nujno. Zoratti (2010) je dodal, da so najbolj usposobljene in izurjene letalske in inženirske enote. To so enote, ki največkrat prisostvujejo v sistemu ZIR in imajo na tem področju tudi največ izkušenj. Te komponente v vojski je treba še naprej dopoljevati in poskušati zagotoviti razvoj teh vojaških zmogljivosti tudi v prihodnje.

Krivec (2010) meni, da tudi opremljenost SV ni primerna za delovanje v nalogah ZRP. Že osebna oprema pripadnikov SV je v določenih intervencijah neprimerna, saj ne zagotavlja lastne varnosti. Obstajajo materialne in tehnične omejitve, ki so pogojene z opremljenostjo z različnimi sredstvi in opremo in ki bistveno vplivajo na vsebino nalog, ki jih SV lahko opravlja. Tako na primer vojaške obleke niso ognjevarne, vojaška transportna sredstva niso prilagojena za opravljanje nalog ZRP. Je pa po drugi strani nekatera določena oprema, ki jo premore SV, nepogrešljiva pri nalogah ZRP (Kosmač 2010).

V Štabu CZ RS pripravljajo načrte, da bi vojsko uporabili v nekaterih povsem vsakdanjih nesrečah, kot so nesreče z nevarnimi snovmi. SV naj bi se postopoma opremila z izjemno sofisticirano in učinkovito opremo za identifikacijo različnih virov ogrožanja (Kuntarič in Andrejek 2008, 81–82). Če si bodo SV in civilne organizacije nudile podporo in pomoč pri usposabljanju in opremljenosti, bomo lahko zmogljivosti civilne zaščite nagradili z zmogljivostmi SV in tako bosta obe lahko še bolj učinkoviti.

4.6 Primerjava interesa javnosti in civilnih strokovnjakov

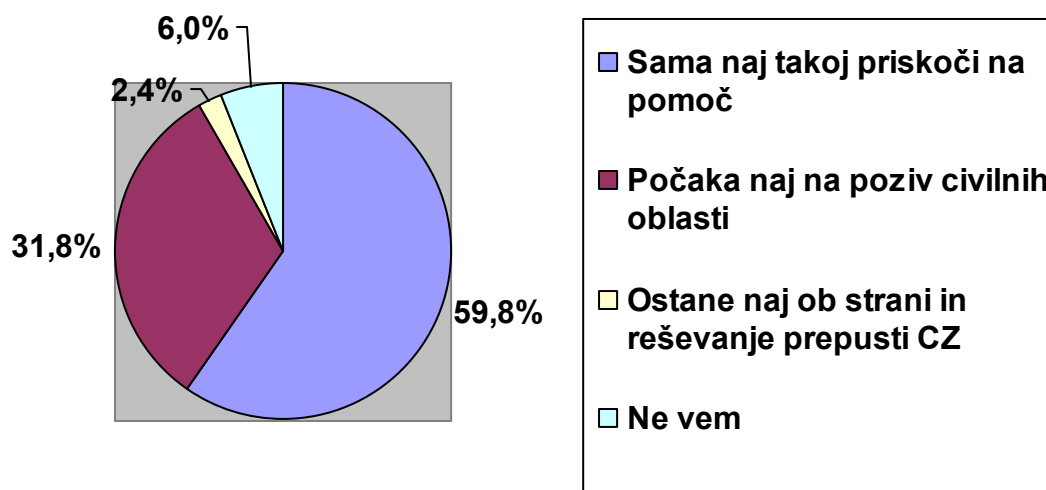
Pri opredelitvi ključnih dejavnikov, ki pogojujejo uporabo SV v nalogah ZRP, ne moremo mimo dveh vidikov, ki sta za takšno angažiranje vojske izrazito pomembni. To so po eni strani pričakovanja javnosti glede angažiranja vojske, po drugi strani pa

interes civilnih institucij po njenem angažiranju za izvajanje teh nalog. Pričakovali bi, da sta interesa enaka, vendar nam malo globlji vpogled razkrije, da ni tako. Pri preučevanju tega dela sem se oprla na raziskave Obramboslovnega raziskovalnega centra v letih 1999 in 2001.

O rezultatih teh raziskav veliko piše Malešič (2002a, 130, 137). Ko povzema pričakovanja anketiranih glede sodelovanja vojske pri nalogah ZRP, navaja ugotovitve, da je po njihovem mnenju najpomembnejša naloga, ki naj bi jo vojska opravljala v družbi, ravno pomoč ob naravnih nesrečah, in da torej javnost tudi vojsko obravnava kot ustanovo, ki ima v primeru nesreč dolžnost pomagati. Malešič nadalje navaja, da je po mnenju javnosti pomoč ob nesrečah celo pomembnejša od temeljne vojaške naloge SV – obrambe države. S trditvijo, naj vojska pomaga ob naravnih, ekoloških in drugih nesrečah, je v raziskavah soglašalo več kot 90 % v vzorec zajetih anketirancev. Javnost tudi meni, da bi moralo biti največ denarja, ki ga porabi SV, namenjeno za njeno sodelovanje v nalogah ZRP.

Opisano pričakovanje javnosti torej pomeni, da bi se morala vojska dejavno vključevati v sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Pri tem je seveda pomemben tudi način vključevanja vojske v izvajanje teh nalog ter s tem v zvezi odnos javnosti do tega vprašanja. Malešič (2002a, 138) navaja podatek, da velika večina ljudi v Sloveniji meni, naj SV ob nesreči sama priskoči na pomoč, le slaba tretjina vprašanih pa meni, da mora počakati na poziv civilnih oblasti. Glede na splošno sprejeto načelo v demokratičnih deželah, da vojska sama od sebe ne izvaja aktivnosti izven obsega rednih vojaških nalog brez odločitve civilnih oblasti oziroma pristojnih civilnih institucij, je navedeno dokaj presenetljivo (Metul 2005, 30).

Graf 4.1: Ali naj SV pomaga ob večji naravni nesreči?

Vir: Malešič (2002b, 559).

Javno mnenje je torej več kot naklonjeno vključevanju Slovenske vojske v izvajanje nalog zaščite, reševanja in pomoči. Drugo plat medalje pa predstavlja interes civilne sfere varnostnega sektorja po vključevanju vojske v te naloge.

Poveljnik CZ RS, Miran Bogataj, meni, da je v okviru celotnega nacionalnega varnostnega sistema temeljna zahteva, da posamezni podsistemi, kakor so obrambni, varnostni ter varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, med seboj sodelujejo in da uporabljajo zmogljivosti enega ali drugega sistema v različne namene in v različnih povezavah. Zato je bistveno, da so vse organizacijske, funkcionalne in tehnične priprave med podsistemi usklajene. Zanj je pomembno, da sta oba podsistema v istem resornem ministrstvu, saj je le tako mogoče zelo natančno in dolgoročno načrtovati usklajen razvoj obeh podsistemov, predvsem pa zmogljivosti, ki jih vojska razvija zaradi svojih posebnih nalog, in jih uporabljati tudi pri varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, saj jih sistem ZIR posebej ne razvija (Kuntarič in Andrejek 2008, 81). Pričakuje, da se bo glede na vrste nesreč sodelovanje s SV še okrepilo in da bo vojska v svojih razvojnih načrtih upoštevala tudi vidik ZIR (Bric 2008, 9).

Civilni strokovnjaki menijo, da bi z nadgradnjo z zmogljivostmi vojske v moštvi in opremi sistem CZ bil še bolj učinkovit, vendar hočejo imeti izobražene in usposobljene

pripadnike SV s primerno opremo, ki služi za izvajanje tako osnovnih vojaških nalog kot nalog ZIR (Krivec 2010).

Kot je Malešič navedel na mednarodni konferenci o nevojaških grožnjah, je vključenost SV v krizno upravljanje ob nesrečah omejeno, saj se civilne organizacije težko odločajo za vojaško pomoč. V primeru vključitve vojske pa je bilo v preteklosti sodelovanje med civilnimi in vojaškimi organizacijami v primeru nesreč sicer razmeroma dobro (Grmek 2004a, 7).

Državljeni RS si želijo vpetosti SV v naloge ZRP, vendar menim, da ne poznajo zakonskih določil in težav, do katerih lahko pride zaradi neusposobljenosti in neopremljenosti pripadnikov SV. Po drugi strani pa civilni strokovnjaki raje aktivirajo vse druge sile za ZRP, preden prosijo za pomoč SV, ki največkrat čaka že v pripravljenosti. V preteklosti so bile težave z dosegljivostjo vojske in preveliko birokracijo, danes pa je to veliko boljše, zato upam, da se bodo poveljniki CZ večkrat odločili za vojaško pomoč in s tem pripomogli tako k večjemu ugledu vojske s strani javnosti kot tudi pridobitvi novih izkušenj in znanj za obe strani.

5 SODELOVANJE CIVILNIH IN VOJAŠKIH STRUKTUR OB NARAVNIH NESREČAH MED OBDOBJEM 1998–2008

Oborožene sile in CZ sta dve organizirani državni instituciji, ki imata svoje lastne in specifične interese, ki med seboj tekmujeta, si oporekata, se pogajata, se izsiljujeta ter druga na drugo računata zaradi različnih uslug (Anžič 1997, 130).

Samo Kosmač (2010) mi je v intervjuju povedal, da je sodelovanje s SV zelo dobro, saj mu je bila ob ujmah kot poveljniku CZ za severno Primorsko vedno ponujena pomoč s strani SV. Z namenom, da se tudi sama prepričam o tem, da je sodelovanje med civilnimi in vojaškimi strukturami uspešno, bom na podlagi šestih naravnih nesreč med leti 1998–2008 v, katerih je prisostvovala tudi SV, to analizirala.

5.1 Potres v Posočju leta 1998

Potres v Zgornjem Posočju 12. aprila 1998 je bil najodmevnejša naravna nesreča v zadnjih letih. Potres se je začel ob 12.56. Njegova lokalna magnituda je znašala 5,8 stopnje po Richterjevi lestvici. Nadžariščno območje potresa je bilo v podolju med dolino Lepene in povirjem Tolminke. Globina potresa je znašala okoli 15 kilometrov. V širšem nadžariščnem območju so v večjem delu Zgornjega Posočja dosegli 7. stopnjo po evropski potresni lestvici EMS. Neposredno ob potresu ni bilo poškodovanih in mrtvih. Veliko materialno škodo je povzročil v vseh treh zgornjeposoških občinah. Najbolj so bili poškodovani slabše grajeni starejši objekti in nepravilno obnovljeni objekti po furlanskih potresih leta 1976. Potres je poškodoval tudi vrsto sakralnih objektov, sprožili so se zemeljski plazovi in plazovi kamenja ter precej skalnih podorov, poškodovane so bile ceste in telekomunikacijska infrastruktura (Agencija RS za okolje, 2004).

Drugi dan po potresu Ministrstvo za obrambo RS odobri uporabo vojašnice Bovec in sodelovanje 32 pripadnikov SV pri selitvi prizadetih in njihovega premoženja ter pri njihovi začasni namestitvi. Pomoč SV se po ukazu regijskega poveljnika dodeli ŠCZ občine Bovec. En teden po nesreči ReŠCZ preneha delovati, posledično se končajo tudi

dejavnosti gasilcev in pripadnikov SV na prizadetem območju (Grošelj in Svete 2004, 172).

Kot mi je v intervjuju zaupal Danijel Krivec (2010), ki je na kraju nesreče sodeloval v funkciji namestnika poveljnika CZ, so pripadniki SV prišli v veliko pomoč pri selitvi prebivalstva v začasna bivališča in pri izpraznitvi objektov, ki so bili predvideni za rušenje. Sodelovanje je bilo dobro, vendar meni, da vojska ni bila operativno pripravljena na delovanje v izjemnih razmerah. Vojaki so imeli obvezen urnik, kdaj malicajo, kdaj počivajo, imeli so določeno, koliko lahko dvignejo, kaj lahko delajo. Njihovo delo je bilo zato zelo togo, saj pravila službe niso predvidevala izjem. V kriznih razmerah pa se moraš prilagajati situaciji in delovati čim bolj učinkovito. Vojaška vozila so bila neprimerna za izvajanje določenih nalog.

5.2 Poplave novembra leta 1999

Novembrske poplave so bile dokaj kompleksna naravna nesreča. Poplave so nastale kot posledica velikih količin padavin in velike namočenosti tal, kar je bila posledica številnih predhodnih poplav v letu 1998. Poplavne vode so ogrožale človeška življenja, povzročale so škodo na objektih, cestah, železniških, električnih, telefonskih in vodnih povezavah, škodo na poljih, onesnaženje vode itd. Poplave so nedvomno predstavljale grožnjo, povzročale so veliko negotovost ter zahtevale nujno in takojšnje ukrepanje lokalnih, regijskih in tudi državnih oblasti (Prezelj 2004, 222).

Slovenska vojska je bila ob poplavah najprej aktivirana 5. novembra za zaščito in reševanje na lastnih vojaških objektih. Isti dan je načelnik generalštaba izdal ukaz za pripravljenost poveljstev in enot SV za izvajanje ZIR, s katerim je bila mišljena pripravljenost na civilnem področju in ne v vojaških objektih. 6. novembra pa je bil izdan ukaz za sodelovanje SV pri zaščiti in reševanju zunaj vojašnic. To se je seveda zgodilo potem, ko je bilo sodelovanje SV pri zaščiti in reševanju ob poplavah odobreno na državni ravni. Možnost zaprositve za pomoč s strani vojske je bila ponujena večini ogroženih občin. Večina štabov CZ je odgovorila, da dodatne vojaške pomoči ne potrebujejo. V najbolj prizadeti regiji so se zanj odločili le pristojni iz Celja in Laškega, kjer je med 6. 11. in 10. 11. sodelovalo okrog 300 vojakov (Prezelj in Dolščak, 236).

Aktiviranje SV pri ZRP se je izkazalo kot nekoliko problematično. Prišlo je do položaja, ko je vojska sama hotela sodelovati, javnost je to prav tako hotela, civilni organi lokalnih oblasti pa si v skladu z legitimno lastno presojo za sodelovanje niso prizadevali, čeprav je kmalu zatem prišlo do medijske kritike v zvezi z nezadostno dejavnostjo akterjev ZIR (Prezelj 2004, 225).

V oceni aktiviranja SV lahko izpostavimo kritičnost civilno-vojaške operativne koordinacijske funkcije in problem opremljenosti ter izurjenosti vojske za izvajanje zaščitno-reševalnih nalog ob poplavah. Povedati je treba tudi to, da so nekateri prebivalci in novinarji kritizirali pozno aktiviranje SV, o čemer so kar nekajkrat pisali tudi v množičnih občilih. Predvsem 5. novembra so ljudje glasno spraševali, kje je SV, da bi jim pomagala. Ko je vojska dan pozneje vendarle prišla na teren, so nekatere vojake in njihove nadrejene celo ozmerjali zaradi nedejavnosti v preteklih dneh (Prezelj 2004, 226).

Končno aktiviranje SV je pokazalo, da lahko učinkovito prispeva k zaščiti in reševanju, vendar bo treba na tem področju še marsikaj uskladiti. Izpopolniti bo treba civilno-vojaško skladnost, tako v fazi načrtovanja kot tudi neposrednega izvajanja sprejetih odločitev. Janez Spevan, poveljnik poklicne gasilske enote v Celju, je v osebnem intervjuju (2001) izpostavil problem opremljenosti vojske za izvajanje zaščitno-reševalnih nalog in dodal, da SV ni izurjena za tako delo in da je treba zagotoviti ustrezne metode, ki bodo omogočile njeno učinkovito vključevanje v tekoče zaščitne in reševalne dejavnosti (Prezelj in Dolščak 2004, 254).

5.3 Log pod Mangartom leta 2001

Na Stožah zahodno od Mangarta se je 15. novembra v nadmorskih višinah 1340–1580 m utrgal plaz. Splazeli material je v noči s 16. na 17. november kot drobirski tok stekel po dolini navzdol. Pri Logu pod Mangartom se je na površini 15 ha odložilo več kot 700.000 m³ materiala. Zasuti so bili travniki in pašniki, uničene stanovanjske hiše, umrlo je 7 prebivalcev in 149 so jih izselili (Komac 2001, 60).

Po prvih obvestilih o drobirskem toku in njegovih posledicah so bili aktivirani občinski, regijski in državni štab CZ, v občini Bovec pa tudi gasilske enote in druge sile za ZRP. V prvih dneh po nesreči je bilo težišče na zaščiti in reševanju ljudi, živine in premoženja, kolikor je bilo v danih razmerah to sploh mogoče, na prvi medicinski in prvi psihološki pomoči, varovanju premoženja, iskanju pogrešanih, zbiranju in razdeljevanju humanitarne pomoči in drugih nujnih ukrepov (Ušeničnik 2001, 75).

Zaradi pričakovanega ponovnega dežja, ki bi lahko povzročilo nove plazove in drobirske tokove, so bili iz doline evakuirani vsi prebivalci, saj so bili zaradi porušeni mostov in cest odrezani od sveta. Pri tem sta sodelovala tudi dva helikopterja 15. brigade vojaškega letalstva. Helikopterja sta evakuirala prebivalstvo z ogroženih območij in poskušali rešiti čim več njihovega imetja, prevažali reševalce, strokovnjakom pa omogočili pogled iz zraka na vse razsežnosti zemeljskega plazu (Valjavec 2006, 38).

Med tistimi, ki so nedvomno največ prispevali k zaščiti, reševanju in normalizaciji razmer na prizadetem območju, velja posebej omeniti požrtvovalne gasilce, gorske reševalce in pilote 15. brigade vojaškega letalstva SV. Večina del na območju plaza se je izvajala s pomočjo helikopterjev. 15. brigada vojaškega letalstva SV je do marca 2001 opravila 126 ur letenja, večino v zelo slabih vremenskih razmerah (Ušeničnik 2001, 78).

Poveljnik CZ občine Bovec, Danijel Krivec (2010), meni, da je bilo sodelovanje zelo dobro pri vseh nalogah, še posebej po določitvi direktne komunikacije med lokalnim štabom CZ in poveljstvom 15. brigade. To je bila daleč najdaljša aktivnost letalske enote v eni akciji, vendar je še vedno ostal problem opremljenosti vojske. Helikopterji so imeli premajhno nosilnost, bili so brez nakladalne ploščadi, kar je zelo otežilo delo. Na operativni ravni je bilo sodelovanje med štabom CZ in 15. brigado uspešno.

5.4 Požar v Selah na Krasu leta 2003

30. julija 2003 je pri krajih Klariči in Sela na Krasu izbruhnil požar, ki se je na ozemlje Slovenije razširil iz Italije. Požar se je zaradi izredne suše in burje kljub prizadevanjem okrog 500 gasilcev in posadk helikopterjev SV hitro razširil in že v nekaj urah ogrozil

več vasi od Sela na Krasu do Vojščice, Nove vasi, Korit in Hudega Loga. Zahvaljujoč prizadevanjem gasilcev ter posadk helikopterjev SV so bili obvarovani vsi ogroženi kraji in prebivalstvo, požar pa so dokončno zajezili gasilci s širšega območja Slovenije 31. julija v popoldanskih urah. Gašenje je potekalo v izredno težkih razmerah, veliki vročini in predvsem nevarnosti eksplozij neeksplodiranih ubojnih sredstev, ki so na tem območju še iz 1. svetovne vojne (Muhič 2005, 99).

Pri gašenju sta sodelovala tudi dva helikopterja SV Bell 412, ki sta območje požara gasila z vodo s pomočjo vreč za gašenje. Gasili so južno stran požarišča proti italijanski meji. Po nekajkratnem polivanju požarišča so se zaradi zelo gostega dima in zmanjšane vidljivosti preusmerili na druge lokacije. Zajemanje vode je potekalo iz samostoječih bazenov, ki so bili postavljeni v bližini prizadetega območja. Drugi dan pa je v akciji sodeloval še tretji helikopter SV, s katerim so opazovali območja, ki jih je prizadel ogenj (Muhič 2005, 99–104). Osem pilotov in štirje tehniki letalci so opravili skoraj 30 ur letenja in pri tem odvrkli na najbolj kritična in težko dostopna mesta skoraj 250.000 litrov vode (Hrabar 2007, 37). Sklepne misli Darka Muhiča (2005, 106) so, da so se vse družbe, zavodi in druge organizacije na zahtevo vodstva odzivali hitro in učinkovito, pri čemer ima v mislih tudi SV. Helikopterji 15. brigade SV so delo opravili dobro, vendar bi se morali vključiti v večjem številu. Razmisliti pa je treba tudi o sodelovanju reševalnega vozila SV v primeru poškodb ali nezgod reševalcev.

Tudi Bogdan Zoratti (2010) je pohvalil delo 15. bataljona pri gašenju požara. V veliko pomoč so prišli, ko je bila nevarnost vetra za gasilce na terenu, iz zraka pa so lahko s helikopterji brez težav opravljali delo. SV ima tudi infrardeče kamere, s katerimi se zazna podzemno žarišče, ki se ga s prostim očesom ne vidi. Z javljanjem podzemnih žarišč so veliko pripomogli, da se požar ni širil in ogrozil prebivalstva. Izpostavil pa je slabo koordinacijo med poveljniki gasilcev in piloti vojaških helikopterjev zaradi neenakih tehničnih zvez. Gasilci so imeli ročno koordinacijo, ki se iz zraka ne vidi.

Kakor pravi major Hrovat, so letalske posadke SV dobro usposobljene, v slabo voljo jih spravlja morebitna slaba koordinacija dela z gasilci. Neredko se dogaja, da zaradi prezasedenosti radijskih zvez prihaja do nepotrebne zmede. V tem primeru piloti upočasnijo delo, če ne ge drugače, tudi pristanejo (Hrabar 2007, 36). V primeru požara na Krasu so bile radijske zveze občasno motene zaradi prezasedenosti repetitorjev,

zaradi proženja pozivnikov in motenj iz sosednje Italije pa tudi zaradi nespoštovanja pravil uporabe radijskih zvez (Muhič 2005, 106). Sklepam, da piloti 15. helikopterskega bataljona niso bili zadovoljni z radijskimi zvezami, zaradi katerih je verjetno prišlo do nepotrebnih nevšečnosti in s tem do odvečnega konflikta med gasilci in vojaškimi piloti.

5.5 Potres v Posočju leta 2004

12. julija 2004 je nekaj minut po 15. uri Zgornje Posočje stresel močan potresni sunek. Po podatkih seizmologov je bilo žarišče potresa, ki je dosegel moč 4,9 stopnje po Rihterjevi lestvici ali šesto stopnjo po evropski potresni lestvici, približno štiri kilometre severno od Kobarida. Pristojne reševalne službe so prizadetim prebivalcem takoj ponudile pomoč in začele izvajati najnujnejše ukrepe za zaščito prebivalstva in njihove lastnine ter za začetek odprave posledic potresa (Pišlar 2004, 2).

Takoj po nesreči je bil aktiviran helikopter SV za reševanje ponesrečenih planincev, SV pa je na prizadeto območje poslala tudi svojega psihologa za pomoč ljudem v stiski. Pripadniki CZ in SV, gasilci, policisti ter zdravstveno osebje so se takoj odzvali, pomoč na terenu pa je po oceni poveljnika CZ, Mirana Bogataja, potekala organizirano, načrtovano in učinkovito (Grmek 2004b, 3).

Po Krivčevem (2010) mnenju je sodelovanje v tej nesreči potekalo brez zapletov in veliko uspešneje kot ob potresu leta 1998. Ukinitiv obveznega vojaškega roka v letu 2003 je bila prelomnica, ki je pred SV postavila velike izzive na vseh področjih delovanja tako glede načina zagotavljanja sil za izvajanje načrtovanih nalog kot tudi glede vsebine in obsega nalog, ki jih SV lahko izvaja (Metul 2005, 22). Bistvene razlike glede vpetosti SV ob potresih v Posočju je bilo zaznati na področjih usposobljenosti in obsegu nalog, ki jih pripadniki SV v sistemu ZIR lahko izvajajo. Tako se je ob potresu leta 2004 glede na leto 1998 povečala usposobljenost razpoložljivih sil zaradi konstantnega usposabljanja poklicnih vojakov skozi daljše časovno obdobje. Zaradi nove tehnike ter strokovne usposobljenosti za njeno uporabo pa se je tudi povečala sposobnost pripadnikov SV, da pri nalogah ZRP lahko uspešneje izvaja vse bolj zahtevne naloge.

5.6 Poplave v Železnikih leta 2007

Močne in izdatne padavine, ki so 18. septembra zajele območje zahodne, severozahodne in severne Slovenije, so povzročile hiter porast pretokov rek. Največ težav je močno deževje povzročilo prebivalcem občine Železniki z odmaknjenimi zaselki v zgornjem delu Selške doline, kjer so narasli vodotoki in se prožili zemeljski plazovi. Hudourniški vodotoki in deroča voda so poplavljali in povzročili veliko gmotno škodo na objektih, prometni infrastrukturi in drugem premoženju ljudi, zaradi svoje nenadnosti pa so zahtevali tudi smrtne žrtve (Kobold 2008, 74).

Intervencija, v kateri je poleg enot CZ, gasilcev in številnih prostovoljcev prvič v tako velikem obsegu sodelovala tudi SV, je bila uspešno izpeljana, je poudaril župan občine Železniki, Mihael Prevc. Dodal je, da bi učinkovito odstranjevanje posledic tako hude naravne nesreče težko zmogli brez takojšnje in ustrezne pomoči pripadnikov SV, ki so s svojim delovanjem dokazali, da se zelo dobro vključujejo tudi v reševanje in pomoč ljudem ob naravnih nesrečah. SV je bila dejavna na več področjih, kot so delo z gradbenimi stroji, ročno čiščenje naplavin, preskrba s pitno vodo in prehrano ter helikopterski prevozi. Na območju Železnikov je med intervencijo delovalo več kot 1600 vojakov SV. Z gradbenimi stroji je SV pomagala pri odpravljanju posledic ujme na najbolj ogroženih območjih, to je na Plavžu v Železnikih, kjer je bilo naplavin največ. SV je v Železnike pripeljala dvigalo, ki je bilo nepogrešljivo pri dvigovanju težjih bremen, ki so ovirala normalen pretok vode v strugi reke Sore. Prav tako so bili vojaki zelo dobrodošli pri čiščenju objektov in dvorišč, kjer težke gradbene mehanizacije ni bilo mogoče uporabiti. Ne smemo pozabiti na njihov velik prispevek pri dovažanju pitne vode in prehrane. V prvih dneh je SV opravljala tudi helikopterske prevoze, ko so bili nekateri bolj odmaknjeni zaselki brez cestne povezave (Pišlar 2007, 5).

V reševalni akciji v Železnikih so sodelovali pripadniki in pripadnice naslednjih vojaških enot (Kuntarič in Andrejek 2008, 82):

- 1. brigada SV (10. in 20. bataljon, logistični bataljon),
- 72. brigada (inženirski bataljon, bataljon JRKB obrambe),
- 15. HEB,
- 9. BZO,

- 11. BZV,
- gorski bataljon (prostovoljna rezerva),
- poveljstvo za podporo (z opremo in orodjem je oskrbovalo vojake na terenu).

V intervjuju je Mihael Prevc poudaril, da so bili krajan Železnikov, ki so utrpeli največjo škodo, pripadnikom SV neizmerno hvaležni za ponujeno pomoč. Obenem se je okrepilo tudi njihovo zaupanje v SV, saj so mnogi spoznali, da ima vojska precej širšo vlogo zlasti takrat, ko je treba varovati in reševati človeka ne samo pred vojaškimi grožnjami, temveč tudi pred naravnimi nesrečami. Te bodo zaradi globalnih podnebnih sprememb v prihodnosti še pogostejše. Prepričan je, da bo SV v prihodnje imela še pomembnejšo vlogo, zato je nujno, da je vojska ustrezno usposobljena in opremljena tudi za te naloge, kar moramo upoštevati tudi pri nakupu vojaške opreme (Pišlar 2007, 4).

V reviji Slovenska vojska je objavljena zahvala Mirana Bogataja, v kateri se zahvaljuje pripadnikom vojske za izkazano pomoč v Železnikih. Navedel je, da so s Poveljstvom sil SV in pristojnimi poveljniki vzpostavili visoko stopnjo usklajenega delovanja (Bogataj v Jarm 2007, 5).

Namestnik načelnika operative v Poveljstvu sil SV, podpolkovnik Robert Puš, ki je hkrati tudi član Štaba CZ RS, je ugotovil, da v nobenem načrtu ni zapisano, kdaj naj se vojska umakne s prizadetega območja. Tako meni, da se je v Železnikih zgodilo nekaj, kar se bi ne smelo zgoditi, in sicer da je SV zadnja odšla s prizorišča vodne ujme. Pred vojsko so odšli tudi pripadniki sistema ZIR, čeprav je vojska v primeru naravne nesreče podsistem civilne zaščite in ne obratno. Zato bi po njegovem mnenju morala vojska oditi iz Železnikov pred CZ in ne obratno. V prihodnje bodo morali zelo razdelati vojaške načrte in v njih določiti tudi to (Kuntarič in Andrejek 2008, 83).

Poveljnik Poveljstva sil, Alan Geber, meni, da bodo morali glede na pretekle izkušnje analizirati način dela v SV ob naravnih in drugih nesrečah. Za posredovanje v tako velikih katastrofah, kot je bil primer Železniki, meni, da bi morali ustanoviti skupni štab, ki bo sposoben voditi velike enote, da bi bili v prvih trenutkih, ko se katastrofa zgodi, hitrejši in učinkovitejši (Jarm 2007, 7).

Pri primerjavi sodelovanja SV pri poplavah leta 1999, ko smo imeli še naborniško vojsko, in leta 2007, ko smo že imeli poklicno vojsko, sem zaznala bistvene spremembe glede na odzivni čas ter glede na razsežnost nalog, ki so jih pripadniki SV ob vodnih ujmah opravljali. Odzivni čas za zagotovitev večjega števila pripadnikov se je podaljšal. Čeprav je ob povodju leta 2007 prvič v tako velikem številu sodelovalo toliko pripadnikov SV, so ti potrebovali veliko časa za pripravo na reševanje. Po drugi strani pa so izvajali tehnično zahtevnejše naloge in njihovo delo je postalo bolj kakovostno.

6 ZAKLJUČEK

V diplomskem delu sem preučevala sodelovanje civilnih in vojaških struktur v sistemu zaščite in reševanja ob naravnih nesrečah. Uspešno sodelovanje omogoča predvsem dodatno pomoč v delovni sili in opremi pri odpravljanju posledic nesreč. Skozi diplomsko delo je razvidno, da je na tem področju še premalo storjenega.

SV je z bolj sistematičnim načrtovanjem delovanja v sistemu ZRP pričela po letu 1999, ko je izdelala delovne načrte za izvajanje nalog v primeru različnih vrst naravnih in drugih nesreč. Na področju načrtovanja sta temeljna problema realnost načrtov ter njihova usklajenost z drugimi subjekti. Realnost načrtovanja in usklajenost načrtovanja sta dva osnovna pogoja za uspešno delovanje in sodelovanje pri realizaciji načrtovanih aktivnosti. Del nalog SV ima izhodišče v državnih načrtih, del nalog pa je v vojski določen na podlagi lastne ocene o zmožnostih delovanja pri izvajanju nalog zaščite in reševanja.

Način in obseg sodelovanja SV bosta odvisna zlasti od naslednjih okoliščin: 1) izražene potrebe lokalnih ali državnih oblasti in CZ ter pristojnih organov o angažiranju vojske, 2) zmožnosti SV, da zagotovi izvedbo določenih nalog tako v kadrovske, materialnem kot organizacijskem smislu, 3) omejitvev pri angažiranju, ki zagotavlja potrebno varnost pripadnikov, objektov in sredstev SV ter obsega izvajanja drugih zakonsko določenih nalog SV v času nesreče.

Od dejavnikov, ki pomembno vplivajo na način ter obseg angažiranja SV v nalogah ZRP, se kot posebej pomembni kažejo trije, to so usposobljenost pripadnikov, opremljenost enot ter interes civilne sfere in pričakovanja javnosti glede vključevanja vojske v primeru naravnih in drugih nesreč. Glede splošnih veščin so pripadniki SV izurjeni v zadostni meri, vendar je potrebno stalno izpopolnjevanje na področju ZIR. Nekatera vojaška oprema, ki jo posedujejo letalske in inženirske enote, je nepogrešljiva v sistemu ZRP, po drugi strani pa osebna oprema pripadnikov SV ne zagotavlja lastne varnosti vojakom. V širši javnosti prevladuje mnenje, da bi morala vojska večkrat priskočiti na pomoč ob naravnih nesrečah, in to brez poziva poveljnika CZ. Prav

nasproten pa je interes civilnih strokovnjakov s področja CZ, ki vojske ne želijo prositi za pomoč, če pa je že nujno potrebna, hočejo izurjene in usposobljene vojake.

V obdobju zadnjih dvanajst let lahko opazujemo različne primere sodelovanja SV pri izvajanju nalog ZRP. S posameznih vidikov je značilno predvsem angažiranje vojske v primerih potresa v Posočju, poplav, plazov pod Mangartom in požara v Selah na Krasu. V vseh teh primerih je bilo sodelovanje vojske potrebno in tudi pričakovano, med seboj pa se ti primeri razlikujejo tako po vrsti nalog kot tudi po načinu in obsegu angažiranja vojske in ne nazadnje po uspešnosti njenega angažiranja.

Ob potresu v Posočju leta 1998 je bilo sodelovanje med naborniki in predstavniki civilne zaščite precej togo. SV ni bila operativno pripravljena in pripadniki niso bili dovolj izurjeni. Ukinitve obveznega služenja vojaškega roka v letu 2003 je bila prelomnica, ki je pred SV postavila velike izzive na vseh področjih delovanja tako glede načina zagotavljanja sil za izvajanje načrtovanih nalog kot tudi glede vsebine in obsega nalog, ki jih SV lahko izvaja, tudi na področju ZRP. Tako je bilo ob naslednjem potresu v Posočju leta 2004 sodelovanje učinkovitejše, le nekaj težav se je pojavilo pri transportu. Pri poplavah na Celjskem leta 1999 je prišlo do tega, da je vojska hotela sodelovati, javnost se je s tem strinjala, civilni organi pa tega niso hoteli. Pri tej nesreči so se pokazali lastni in specifični interesi tako ene kot druge strani. V poplavah v Železnikih leta 2007 pa se je med civilnimi predstavniki in poklicnimi vojaškimi enotami vzpostavila visoka stopnja usklajenega delovanja. Pojavil se je le problem, da je vojska zadnja odšla s prizorišča nesreče. Tudi pri ostalih dveh obravnavanih naravnih nesrečah plazov in požaru se je pokazala slaba koordinacija dela med akterji ter neustrezna opremljenost pripadnikov oboroženih sil. Iz leta v leto je zaznati napredek na področju sodelovanja. Po letu 2003, ko smo prešli na poklicno vojsko, pa je viden izreden uspeh.

Sodelovanje oboroženih sil in civilnih organizacij se je v opisanih primerih pokazalo kot nujno potrebno in sorazmerno učinkovito. Še vedno ostajajo napetosti zaradi različne organizacijske narave in kulture. Korenito se bo moralo spremeniti razmišljanje v vojaških vrstah in med civilnimi strokovnjaki, kajti spadajo pod isto ministrstvo in delajo v skupno dobro državljanov. Z drugačnim razmišljanjem bo skupno reševanje bolj kakovostno in hitrejše. Prav tako se je kot ključna težava, zaradi katere prihaja do

napetosti, pokazala nezadovoljiva opremljenost in izurjenost vojske. Po drugi strani pa je nekatera vojaška oprema nepogrešljiva pri ZIR. Pri reševanju so bili zelo učinkoviti vojaški helikopterji, seveda z izkušenimi posadkami. Po mojih ugotovitvah sta za počasno vključitev vojaških enot v naloge ZRP odgovorna oblast in odpor do skupnega dela s strani civilnih organizacij. Komuniciranje in sodelovaje med različnimi organizacijami in vojaškimi enotami je oteženo oziroma občasno nemogoče, za kar so odgovorni civilni koordinatorji vodenja reševanja. Na drugi strani pa imamo vojaške enote, ki se nerade podredijo poveljem poveljnika civilne zaščite. Zakonsko je določeno, da operacijo vodi poveljnik CZ, in tega bi se morali držati tudi enote SV. Ker se tega zakonsko ne držijo, prihaja do nepotrebnega kljubovanja in izsiljevanja med civilnimi in vojaškimi enotami.

Čeprav sodelovanje med civilnimi in vojaškimi strukturami ni takšno, kot sem si želela, to je odlično, je potrebno resorsko organiziranost, kakršno poznamo v naši državi, krepiti. Pri tem je treba prvenstveno opremljati in uriti enote SV za posredovanje ob naravnih nesrečah, še posebno letalske in inženirske enote, ki so nepogrešljiv del v ZIR.

7 LITERATURA

1. Agencija RS za okolje. 2004. *Naravne in druge nesreče*. Dostopno prek: <http://www.arso.gov.si/varstvo%20okolja/poro%c4%8dila/poro%c4%8dila%20o%20ostanju%20okolja%20v%20Sloveniji/nesrece.pdf> (22. marec 2010).
2. Anžič, Andrej. 1997. *Varnostni sistem Republike Slovenije*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
3. Bric, Roman. 2008. Pri ukrepanju ob nesrečah ni popravnega izpita. *Revija Slovenska vojska XVI* (14): 9.
4. Furlan, Branimir, Davorin Rečnik, Rudi Vrabič, Vasilije Maraš, Janez Cerkovnik, Branko Špur, Miloš Šonc, Marjan Tušak, Marijan Ivanuša, Boris Gorjup, Martin Kajadin, Kamil Lasič, Marko Unger in Darko Petelin, ur. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
5. Gašperčič, Davor. 2010. Intervju z avtorico. Bovec, 16. april.
6. Geder, Alan. 2008. Pripravljenost sil SV. *Revija Slovenska vojska XVI* (7): 8–16.
7. Grizold, Anton. 1999. *Obrambni sistem Republike Slovenije*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Visoka policijsko-varnostna šola.
8. --- 2005. *Slovenija v spremenjenem varnostnem okolju*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
9. Grmek, Meta. 2004a. Mednarodna konferenca o Poljčah o nevojaških grožnjah. *Revija Slovenska vojska XII* (6): 5–7.
10. --- 2004b. Narava se je spet razbesnela nad Posočjem. *Revija Slovenska vojska XII* (13): 2–3.
11. Grošelj, Klemen in Uroš Svete. 2004. Potres v Posočju aprila 1998. V *Krizno upravljanje in vodenje v Sloveniji: izzivi in priložnosti*, ur. Marjan Malešič, 165–223. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
12. Hrabar, Darko. 2007. *Vloga oboroženih sil v kriznem upravljanju in vodenju – specialistično delo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
13. Jarm, Š. Valerija. 2007. Učinkovita akcija reševalcev v Železnikih. *Revija Slovenska vojska XV* (16): 5–7.
14. Kladnik, Tomaž. 2006. *Slovenska vojska v službi domovine*. Ljubljana: Defensor.
15. Kobold, Mira. 2008. Katastrofalne poplave in visoke vode 18. septembra 2007. *Ujma* 22: 65–75.

16. Komac, Blaž. 2001. Geografski vidiki nesreče. *Ujma* 14–15: 60–66.
17. Kosmač, Samo. 2010. Intervju z avtorico. Nova Gorica, 4.maj.
18. Krivec, Danijel. 2010. Intervju z avtorico. Bovec, 20. april.
19. Kuntarič, Bojan in Olga Andrejek. 2008. Železniki – simbol za katastrofo in solidarnost. *Ujma* 22: 79–86.
20. Malešič, Marjan. 2002a. Legitimnost varnostne politike. V *Nacionalna in mednarodna varnost: iz obramboslovnih raziskav III*, ur. Marjan Malešič, 115–145. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
21. --- 2002b. Javnost o varstvu pred nesrečami. V *Nesreče in varstvo pred njimi*, ur. Bojan Ušeničnik, 553–561. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje.
22. Metul, Danilo. 2005. *Vloga in naloge Slovenske vojske v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečam – diplomsko delo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
23. Ministrstvo za obrambo. 2004. *Strateški pregled obrambe 2002/2003 z vizijo razvoja do leta 2015*. Dostopno prek: http://www.mors.si/fileadmin/mors/pdf/dokumenti/spo_2002_03_vizija2015.pdf (15. marec 2010).
24. --- 2009. *Obrazložitve zaključnega računa za leto 2008*. Dostopno prek: http://www.mf.gov.si/slov/proracun/zaklj_racun_2008/ZR2008-340-III_2_19_MORS.pdf (12. marec 2010).
25. Muhič, Darko. 2005. Požar pri Selih na Krasu. *Ujma* 19: 99–107.
26. Pišlar, Marko. 2004. Narava se je spet razbesnela nad Posočjem. *Revija Slovenska vojska* XII (13): 2.
27. --- 2007. Brez pomoči SV si intervencijo v Železnikih težko predstavljam. *Revija Slovenska vojska* XV (18): 4–5.
28. --- 2009. Število helikopterskih reševanj v gorah večje. *Revija Slovenska vojska* XVII (13): 8–10.
29. Prezelj, Iztok in Milivoj Dolščak. 2004. Poplave novembra 1998. V *Krizno upravljanje in vodenje v Sloveniji: izzivi in priložnosti*, ur. Marjan Malešič, 225–257. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
30. Prezelj, Iztok. 2004. Nekatere ugotovitve iz študije kriznega upravljanja in vodenja ob poplavah novembra 1998. *Ujma* 17–18: 221–226.

31. --- 2005. *Nacionalni sistemi kriznega menedžmenta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
32. *Resolucija o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih 2009 do 2015* (ReNPVNDN). Ur. l. 57/2009. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200957&stevilka=2789> (29. marec 2010).
33. *Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske* (ReDPROSV). Ur. l. RS 89/2004. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200489&stevilka=4023> (10. marec 2010).
34. *Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije* (ReSNV). Ur. l. RS 56/2001. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/2001/Ur/u2001056.pdf (24. januar 2010).
35. Uprava RS za zaščito in reševanje. 2008. *Sile za zaščito, reševanje in pomoč*. Dostopno prek: <http://www.sos112.si/slo/page.php?src=sz1.htm> (16. marec 2010).
36. Ušeničnik, Bojan. 2001. Posledice in ukrepanje ob nesreči. *Ujma* 14–15: 67–79.
37. --- 2002. Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. V *Nesreče in varstvo pred njimi*, ur. Bojan Ušeničnik, 462–497. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje.
38. Valjavec, Sergeja. 2006. *Medijski pogled na sodelovanje Slovenske vojske pri zaščiti in reševanju – diplomsko delo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
39. Vlada Republike Slovenije. 2002. *Doktrina zaščite, reševanja in pomoči*. Dostopno prek: <http://www.sos112.si/db/priloga/p125.pdf> (25. januar 2010).
40. *Zakon o obrambi* (ZObr). Ur. l. 82/1994. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/1994/Ur/u1994082.pdf (23. januar 2010).
41. *Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami* (ZVDND). Ur. l. RS 64/1994. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/1994/Ur/u1994064.pdf (23. januar 2010).
42. Zoratti, Bogdan. 2010. Intervju z avtorico. Nova Gorica, 3.maj.